

**Міністерство аграрної політики
та продовольства України**

**Житомирський національний
агроекологічний університет**

**Шибінська Т.А.
Мороз М.В.**

**LINGUA LATINA
VETERINARIA**

Навчальний посібник

Житомир
2012

УДК 811.124 : 619

ББК 74.261.7

Ш 55

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Житомирського національного агроєкологічного університету, протокол № 7 від 29.02.2012.

Рецензенти:

Кропивницький Ф.І. – к.вет.н., доцент кафедри анатомії і гістології;

Соколовська С.Ф. – к.філол.н., доцент кафедри німецької мови ЖДПУ ім. І. Франка;

Маліновський Е.Ф. – к.філол.н., завідувач кафедри іноземних мов ЖНАЕУ.

Ш 55 Шибінська Т.А. *Lingua Latina veterinaria*: навч. посібник /
Т.А. Шибінська, М.В. Мороз. – Житомир: ЖНАЕУ, 2012. – 192 с.

У навчальному посібнику з латинської мови для студентів спеціальності «Ветеринарія» викладено основи граматики, лексичний матеріал, що тісно пов'язаний з ветеринарною: анатомічною, клінічною та фармацевтичною термінологіями. Посібник містить у собі також довідковий матеріал, короткі тренувальні тексти, латинсько-український та українсько-латинський словники.

ПЕРЕДМОВА

Однією з базових дисциплін, що має велике значення при підготовці майбутніх фахівців у галузі ветеринарної медицини, є, безумовно, латинська мова. З нею їм приходиться зустрічатися у повсякденній роботі: при читанні назв хвороб, анатомічних та клінічних термінів, назв лікарських засобів та сировини, ботанічних термінів, хімічних сполук (особливо у рецептурі), прийнятих у Міжнародній номенклатурі.

Немає потреби доводити велике значення єдиної, уніфікованої термінології у будь-якій галузі науки. Для кожного фахівця вона є робочим інструментом, яким він щоденно користується. Невідточеність цього інструменту вносить плутанину в роботу, створює ускладнення у сфері наукової інформації, негативно відбивається на процесі формування у молодого спеціаліста наукових понять. Тому розвиток сучасної науки і практики вимагають термінологічної спрямованості процесу навчання у вузі. Саме термін, його значення, структура і навіть етимологія повинні постійно перебувати у полі зору студента. Враховуючи ці вимоги, у даному навчальному посібнику приділяється велика увага не лише біологічній номенклатурі і науковій термінології, а також словотворенню. Без засвоєння законів словотворення та знання великої кількості словотворчих елементів неможливе розуміння і свідоме вивчення багатьох медичних дисциплін.

До складу посібника включено також спеціальні та крилаті вирази. Вони мають велике значення для засвоєння студентами самого предмета (через збагачення їх лексичного запасу та засвоєння зразків і моделей граматичних взаємозв'язків у реченні), а також для розширення їх загальноосвітніх горизонтів.

Даний посібник може використовуватися як у практичній роботі під час аудиторних занять, так і в самостійній підготовці студентів.

ВСТУП

Латинська мова відноситься до стародавніх мов. Вона отримала свою назву від племені латинян, які населяли одну з центральних областей Апеннінського півострова – Лаціум. Головним містом цієї області був Рим, заснований у VIII ст. до н.е. У ході завойовницьких війн під владою Риму опинилися сусідні племена, які населяли Апеннінський півострів. Починаючи з епохи Пунічних війн (III – II ст. до н.е.), Рим проводить колонізаторську політику також і за межами півострова. У результаті цих завоювань він стає центром однієї з найбільших держав стародавнього світу – Римської імперії, яка охоплювала Македонію, Грецію, Карфаген, Сирію, Єгипет, Галію, Британію та ряд земель малокультурних племен Африки, Азії та Європи.

У великій та різній за етнічним складом Римській імперії (від сучасної Португалії на заході до сучасної Румунії на сході) латинська мова, яка насаджувалася силою зброї та декретів, з часом стає офіційною державною мовою.

У Греції та країнах Сходу латинська мова не отримала широкого розповсюдження. Тут вона зіштовхнулася з місцевими мовами, які мали більш стародавні писемні традиції. Ще задовго до того, як Греція була підкорена Римом, вона досягла найвищого рівня культури у Європі, і, звісно, Рим підпадає під вплив еллінської (грецької) культури. Грецька мова почала швидко розповсюджуватися. У Римській імперії і в самому Римі виступали з лекціями грецькі філософи, лікарі, письменники та оратори. Освічені римляни, як правило, читали і розмовляли грецькою мовою. Грецьку мову вивчали у школах. Знання грецької мови відкривало шлях до різних областей науки. Все це сприяло проникненню маси грецьких слів та наукових назв з різних областей знання у латинську мову. Ці слова латинизувалися. Розповсюдження латинської мови призвело до розширення її алфавіту. У латинський алфавіт ввійшли дві грецькі літери – Υ та Ζ (іпсилон та зета). Своєї досконалості латинська мова досягла у I ст. до н.е. у творах видатних письменників, філософів, вчених, поетів: Ціцерона, Цезаря, Горація, Лукреція, Вергілія, Овідія та ін. Після падіння Римської імперії та утворення на її території самостійних держав латинська мова стає основою, на якій розвивалися національні мови. Складний процес взаємодії розмовної латинської

мови з мовами підкорених народів призвів до поступового формування якісно нових мов, які нині називаються романськими (від слова Roma – Рим). До романських мов відносяться італійська, французька, іспанська, португальська, румунська та ін. Латинська мова як жива розмовна мова перестала існувати. Однак у середньовіччі латинська літературна мова продовжувала залишатися мовою школи, церкви, законодавства, науки та мистецтва.

Викладання в усіх навчальних закладах Європи від початкових шкіл до університетів велося латинською мовою. Значна кількість слів та найменувань з латинської мови увійшла до усіх європейських мов.

В епоху Відродження (XIV – XVI ст.) у Європі завершується розвиток національних мов, з'являється література на цих мовах. Але наука і школа аж до XVIII – XIX ст. продовжують користуватися латинською мовою. У Європі всі рукописні книги, а потім і друковані (XIV – XV ст.) видавалися латинською мовою. Виконуючи роль міжнародної мови, латинська мова виявилася найзручнішим та найбагатшим джерелом для утворення наукової термінології. Це сталося тому, що більшість наук (філософія, біологія, астрономія та ін.) виникли ще у часи античної культури і вже були насичені грецькими, а потім і латинськими термінами.

Вчені епохи Відродження вели активну боротьбу за класичну латину, за очищення її від вульгаризмів, видаляли арабські слова з греко-латинської термінології. Велика робота проводилася з уніфікації та систематизації термінології медицини, хімії та інших наук. Удосконалювалася наукова латинська термінологія, покращена великою кількістю нових термінів грецького походження. Вимова давньогрецьких слів у латинській транскрипції була розроблена Еразмом Роттердамським. Науковий прогрес у всіх областях знань знайшов своє відображення у численних працях, написаних латинською мовою.

Наукова латина у біології, медицині та ветеринарії. Становленню наукової латини посприяв розвиток всіх наук, серед яких важливе місце займають біологія, медицина та ветеринарія. У результаті наукових пошуків латинська мова безперервно збагачується новими словами, які позначають певні поняття науки, техніки, виробництва, тобто термінами. Звісно, що вся система

медичних найменувань була спочатку грецькою.

Вагомий внесок у розробку медичної термінології латинською мовою зробив римський енциклопедист та лікар Авл Корнелій Цельс, автор 8 книг під назвою «Про медицину» (I ст. до н.е.). Слідом за філософом-матеріалістом та поетом Лукрецієм, Цельс вводить нові латинські найменування як паралелі до традиційних грецьких назв. Він довів також доцільність латинської мови як мови науки. Твори грецького філософа, вченого і лікаря Клавдія Галена, який жив і працював у Римі (II ст. н.е.), присвячені науковим і практичним питанням анатомії, етинології та лікування різних захворювань, а також питанням виготовлення різноманітних ліків. У наш час його ім'я пов'язане з так званими галеновими препаратами. І Цельс, і Гален приділяли велику увагу удосконаленню та уточненню наукової мови. Цельс часто не тільки пояснює грецькі терміни, але й дає найбільш точні еквіваленти латинською мовою. Гален склав спеціальний словник до творів Гіппократа та ввів у медичну термінологію назви ряду лікарських форм й засобів. Починаючи з античності, медична термінологія стала формуватися на двомовній греко-латинській основі. Найбільш чітко ця двомовність проявляється у тому, що у більшості випадків одні і ті ж самі анатомічні утворення позначаються в анатомічній номенклатурі латинськими словами, а у клінічній – грецькими.

У грецьку та римську епохи ветеринарія розвивалася у вигляді гіппіатрики (вчення про лікування коней). Найбільш відомими з грецьких гіппіатрів були Апсирт, Пелаганій і Герокл. Грецькі гіппіатри, як і лікарі, керувалися у своїй діяльності вченням Гіппократа. У Середньовіччі (VI – XIV ст.) значний внесок у розвиток медицини зробили арабські вчені, особливо лікар зі Сходу Ібн Сіна (Авіценна), капітальна праця якого «Канон медичної науки» була перекладена на латину у XII ст. та користувалася великою популярністю у Західній Європі. Середньовічна арабська медицина та хімія значним чином вплинули на європейських вчених. У ту епоху фармацевтична термінологія поповнилася арабськими словами: alcohol, elixir, sirupus та ін. Значна увага приділялася лікарським рослинам, їх розпізнаванню та опису.

Новий розквіт та розвиток біологічних наук і медицини пов'язані з епохою Відродження (XIV – XVI ст.). Великі

географічні відкриття, занепад авторитету церкви створили сприятливі умови для наукових досліджень, без яких не може розвиватися жодна наука. Вчені XV – XVI ст. (Леонардо да Вінчі, Везалій, Гарвей) вперше почали вивчати анатомію на людських трупах. Визначний італійський вчений та художник Леонардо да Вінчі створив більше 200 анатомічних малюнків. У першій половині XVI ст. жив та працював великий реформатор анатомії Андреас Везалій, автор «Анатомічних таблиць» та класичного твору «Про будову людського тіла». Везалій багато зробив для удосконалення та уточнення латинських анатомічних термінів. Значний внесок у розвиток фізіології зробив Вільям Гарвей, який відкрив кровообіг та написав свій знаменитий трактат «Анатомічне дослідження про рух серця і крові у тварин».

У XVIII ст. з винаходом мікроскопа успішно розвивається біологія. Мікроскоп дозволив Антоні Левенгуку відкрити інфузорії та кров'яні тільця. Марчело Мальпігі зробив багато відкриттів в області анатомії комах. Із зоології та ботаніки поступово виділилася мікроскопічна анатомія. Виділення нових областей біологічної науки, як і їх подальший розвиток, призвели до виникнення нових біологічних термінів.

Протягом великого історичного періоду лікування хворих людей та тварин розвивалося паралельним шляхом та професійно не розмежовувалося. З відкриттям ветеринарних шкіл, факультетів та інститутів коло об'єктів вивчення в області ветеринарної патології значно розширилося. Поряд з гіпологією вивчається патологія домашніх тварин. У XVIII – XIX ст. відбувається становлення ветеринарії як самостійної науки. У процесі розвитку ветеринарних наук створювалася ветеринарна термінологія, яка складалася в основному з анатомічних, фізіологічних, паразитологічних, мікробіологічних, вірусологічних та деяких технічних термінів, що характеризують еволюцію, взаємовідносини та лікування тваринних організмів. Справжній розквіт ветеринарії у нашій країні відбувся після 1917 року. Поряд зі спеціальними ветеринарними дисциплінами успішно розвивалися і загальнобіологічні. Створені наукові школи анатомів, фізіологів, хірургів, терапевтів, фармакологів тощо. Видатною ветеринарною науковою школою є гельмінтологічна школа академіка Скрябіна. Великий вплив на розвиток фізіології тварин мало вчення Павлова. З павловських позицій вивчаються і тепер питання підвищення продуктивності сільськогосподарських

тварин.

У процесі розвитку наук збагачуються біологічна, медична та ветеринарна термінології, виникає необхідність в уніфікації термінів. З цією метою періодично збираються міжнародні конгреси вчених. Так, наприклад, у 1970 році на IX Міжнародному конгресі анатомів, гістологів та ембріологів у Ленінграді була прийнята Міжнародна гістологічна латиномовна номенклатура, запропонована нашими вченими.

Завдяки латинській мові біологічна, медична та ветеринарна термінології стали міжнародними, що у значній мірі покращує взаєморозуміння між ученими всього світу та сприяє прогресу у різних галузях медицини.

Дорогий друже!

Ти обрав спеціальність, яка змусить тебе вчитися все життя. Безмежний, цікавий і захоплюючий світ знань. А ветеринарна медицина, як і будь-яка інша галузь знань, об'єднує в собі величезну кількість прямо та опосередковано пов'язаних з нею наук.

Оволодіння будь-якою професією неможливе без оволодіння професійною мовою. Вона є золотим ключем, яким відмикаються таємниці знань. Такою мовою стане для тебе латина, а точніше грецько-латинська мова.

Надзвичайно цікавий і захоплюючий історичний шлях цієї мови, а походження і історія кожного слова – то загадка віків. Безліч слів і понять, що оточують нас з дитинства, здаються нам нашими, рідними; виявляється ж, що прийшли вони до нас з глибини часів, а на цьому довгому шляху ще й змінювали своє значення. Звичайнісіньке слово "vulgaris", що означає «народний» (від слова *vulgus* – народ), набуло пізніше негативного значення, а в ботанічній термінології стало означати «звичайний».

Найголовнішою ж заслугою латинської мови був і залишається накопичений нею величезний загальнолюдський інтелектуальний потенціал, що став одним із потужних джерел світової культури. Він і сьогодні є не лише фундаментом, а й будівельним матеріалом для створення нової термінології у науці, культурі, мистецтві.

У той час як багато античних мов пішли у безвість, доля цієї мови склалася щасливо і забезпечила їй вічне життя. Справді,

надто відносно можна вважати латину мертвою мовою тому, що у всіх сферах життя всіх індо-європейських мов (а наша мова також належить до них) збереглися цілі сузір'я слів латинського і грецького походження. Якщо сьогодні забрати їх з нашої мови (особливо у різних науках), то ми просто з вами не зможемо спілкуватися. Недарма ж ще на початку минулого століття вивчення латини та старогрецької мов було обов'язковим у всіх школах Європи.

У наш час бурхливого розвитку комп'ютерних технологій зовсім не втратило своєї актуальності наполегливе оволодіння знаннями. *Omnia mea mecum porto*, – казали ще у стародавні часи. – Все своє ношу з собою. Отже, у всі віки найвищу ціну мав той скарб, який людина мала у собі, а найперше – то знання.

Вчись натхненно, поглинай все нове сам, не чекай, поки вчитель скаже, що саме ти не знаєш. Знань зайвих не буває. Пам'ятай: людину не можна чомусь навчити – вона мусить усьому вчитися сама.

Нелегка праця чекає того, хто вирішив професійно оволодіти латиною, але дуже вдячна. *Per aspera ad astra* – через терня до зірок – так каже один мудрий латинський вислів. Тож нехай тобі, друже, щастить на цій дорозі!

Від авторів

ОСНОВНИЙ КУРС

ЛЕСТІО 1

§ 1. ЛАТИНСЬКИЙ АЛФАВІТ

Класична латинська мова збереглася тільки в писемних пам'ятках. Тому поняття фонетики, вимови у латинській мові є умовними. У алфавіті подається традиційна вимова, яка дійшла до наших часів, завдяки тому, що латинська мова як навчальний предмет до наших днів не припиняє свого існування.

У латинському алфавіті 25 букв

Буква	Назва	Вимова
Aa	а	а
Bb	бе	б
Cc	це	к, ц
D d	де	д
Ee	е	е
Ff	еф	ф
Gg	ге	г (дзвінкий)
H h	га	г (глухий)
Ii(Jj)	і	і, йот
K k	ка	к
L l	ель	ль
M m	ем	м
N n	ен	н
O o	о	о
P p	пе	п
Q q	ку	ку
Rr	ер	р
Ss	ес	с, ц
Tt	те	т
Uu	у	у
Vv	ве	в
Xx	ікс	кс, кз
Yy	іпсилон (ігрек)	і
Zz	зет	з, ц

Латинські письмові знаки запозичені, ймовірно, через етрусків із західно-грецького алфавіту. Латинський алфавіт пізніше був успадкований романськими народами, а в часи християнства – германцями та західними слов'янами.

Голосні

У латинській мові є такі голосні: а, е, і, о, у, и.

Вимова латинських голосних а, е, і, о, и відповідає вимові українських а, е, і, о, у. Буква у (іпсилон або ігрек, тобто і грецьке) вживається тільки в словах грецького походження і читається як український звук і або и, наприклад: *systema* – система, *gymnasium* – гімназія.

Буква і вимовляється як українське і, але інколи на початку слова чи складу перед голосним, а також між голосними і вимовляється як й. У таких випадках у сучасній науковій термінології вживається буква j. Отже, щоб передати українські звуки я, ю, є, йо, часто вживаються буквосполучення ja, ju, je, jo, jam (ям) – вже, major (майор) – більший, великий. Не пишеться буква j тільки в словах, запозичених із грецької мови, наприклад: *iodium* (йодум) – йод.

Сполучення голосних

Дифтонги	Вимова	Приклади
ae	e	vertebrae (вертебре) – хребці
oe	e	oedema (едема) – набряк
au	ay	causa (кауза) – причина
eu	ey	pneumonia (пнеумонія) – запалення легенів
aë	ae	aër (аер) – повітря
oë	oe	aloë (альое) – алое

Приголосні

Більшість голосних та приголосних у латинській мові вимовляються як відповідні українські звуки. Окремого пояснення вимагають лише деякі приголосні, а саме:

G – вимовляється як г в російській мові: *gallina* (галіна) - курка;

H – вимовляється як український звук г: *herba* (герба) - трава;

K – вживається тільки в словах нелатинського походження, переважно грецького або арабського, наприклад: *Kalendae* (календе) – перший день місяця;

L – вимовляється м'яко: lobus (льобус) – частка, доля;
S – вимовляється як український звук с: species (спеціес) – вид,
збір;

- між голосними це звук з: rosa (роза) – роза;
- між голосними та приголосними m або n вимовляється як з: mensis (мензіс) – місяць. Якщо ж приголосні m або n належать до префікса, то наступне s вимовляється як с: insolubilis(інсолюбіліс) – нерозчинний;

X – читається як кс: radix (радікс) – корінь,

- між голосними переважно кз: examen (екзамен) - екзамен;

Z – вимовляється як український звук з (переважно в словах грецького походження): zona (зона) – зона, пояс,

- у словах негрецького походження читається як ц: Zincum (цинкум) – цинк;

C – перед e, ae, oe, i, у вимовляється як ц: centrum (центрум) – центр; cyto (ціто) – швидко;

- перед a, o, u, перед приголосними та в кінці слова – як к: camera (камера) – відділ, кімната; curare (кураре) – лікувати.

Буквосполучення

ch – х – charta (харта) – папір;

ph – ф – phylosophia (філософія) – філософія;

th – т – thorax (тораке) – грудна клітка;

rh – р – rharhe (рафе) – шов;

sch – сх – schola (схоля) – школа;

ngu – перед голосним нгв: lingua (лінгва) – мова;

qu – кв – aqua (аква) – вода;

su – перед голосним, з яким утворює один склад, читається св: suavis (свавіс) – приємний;

- під наголосом читається су: suus (суус) – свій;

ti – перед і між голосними (переважно у суфіксах) читається ці: injectio (ін'екціо) – ін'екція;

після приголосних s, t, x вимовляється ті: mixtio (мікстіо) – змішування.

ВПРАВИ

1. Прочитайте слова і поясніть вимову окремих букв:

A. Abdómen, abdominális, abdúcens, abdúctor, abomásus, accessórius, acútus, addúctor, antérior, apertúra, ápex, apóphysis, articulátio, ascéndens, áuris, aurícŭla, ávis.

B. Báis, basilicus, bíceps, bícornis, bifurcátio, bigéminus, blástus, bráchium, brevis, búcca, búlla, búrsa.

C. Caecum, caecális, calcáneus, cánis, canínus, cáput, capitulum, cartilágo, cáuda, caudális, cerebellum, cêrvix, cervicális, clavícŭla, claviculáris, cŏlon, cŏllum, colúmna, compŏsitus, cŏxa, cránium, cŭtis, cýstis, cýtus.

D. Dens, densus, dentális, dérma, descéndens, dèxter, diáphysis, dilatátor, distális, dŏrsum, dorsális, duodénium, duodenális, digéstio.

E. Encéphalon, énteron, endocárdium, epidérmis, epicárdium, epigástricus, epigástrium, epiphysis, epithélium, equínus, esófagus, extérnus, extrémítás, epiglŏttis, epiglŏtticus.

F. Fácies, faciális, fáscia, fémur, femorális, fibrŏsus, fíbula, fissúra, fléxor, fŭndus, flexúra, forámen, fŏssa, fŏvea.

G. Gánglion, gangliŏsus, gáster, gástricus, génu, glándula, glúteus, granulátio, gránulum, gýrus.

H. Haéma, hépar, hepáticus, hilus, húmerus, humerális, hypogástrium, hypoglŏssus, hypóphysis.

I. Ileum, impréssio, incisúra, infrasternális, infratemporális, intestinum, intraarticuláris, ischium, ischiádicus, incisívus, inférior, intraoccipitális.

L. Lábium, labiális, labyrinthus, lac, lámina, lárinx, larýngeus, latissímus, lingua, linguális, lingula, líquor, lŏbus, lŏbulus, lýmpha, lympháticus.

M. Mandíbŭla, mastoideus, máxilla, maxilláris, medŭlla, medŭlláris, méninx, menígeus, mesodérma, metáphysis, metatársus.

N. Núcleus, nucleŏlus, nutrícus, násus, neoplásma, nérvus, nŏdus, nŏdulus, nucleáris.

O. Occiput, occipitális, ōculus, omásus, oméntum, ópticus, ōsseus, ossiculum, ossificátio, osteŏma, ōstium, óticus, ōvum.

P. Palátum, pálpebra, palatínus, páncreas, pápilla, papilláris, páries, parietális, pectus, pectorális, pedículus, phárynx, postérior, procéssus, pronátor, pterygoideus, pŭlmo, pulmonális, pylŏrus, polynucleáris.

Q. Quércus, quadríceps, quártus, quintus, quadriménsis, quadrigéminus, quadrátus, quadranguláris.

R. Rádus, radiális, radiculáris, rádix, régio, respiratórius, retículum, rotátor, rúmen, reconvalescéntia.

S. Sácrum, sacrális, scaphoideus, scápŭla, scapuláris, séptum, séptulum, sphenoidális, spongiŏsus, stŏmachus, strictúra, structúra,

styloideus, subphrénicus, supérior, supinatio, sánguis, sùccus, sùlcus, supraarticuláris, sympáthicus, sýmphysis, sutúra, synoviális.

T. Thórax, thoracális, tibia, tibiális, transversus, trapézius, triceps, trochánter, trochantéricus, trúncus, túber, tubérculum, tuberósus, túnica.

V. Vácca, váccae, vagina, vaginális, válvula, vénter, ventrális, ventriculus, vértebra, vertebrális, vesíca, vesícula, vesiculáris, vítulus.

Z. Zóon, zoonósis, zootomía, zootoxínium, zygóma, zygomáticus, zóna, zónula.

ЛЕКЦІО 2

§ 2. НАГОЛОС. ДОВГОТА І КОРОТКІСТЬ СКЛАДІВ

У латинській мові одні голосні вимовляються довго, інші – коротко, тому в ній існують довгі й короткі склади. У слові стільки складів, скільки в ньому голосних. Склади в латинській мові слід рахувати від кінця слова, наприклад:

or	- na	- men	- tā	- lis
5	4	3	2	1

Відкритим називається склад, що закінчується на голосний звук, закритим той, що закінчується на приголосний, наприклад: radix -корінь, в цьому слові один склад відкритий, а перший, тобто останній від кінця слова, закритий.

У латинських словах наголошується другий або третій склад від кінця слова. Отже, в двоскладових словах завжди наголошується другий склад від кінця слова, наприклад: cōrpus – тіло, lātus – широкий.

У три- та багатоскладових словах другий склад наголошується тоді, коли він довгий, коли ж він короткий, то наголос переходить на третій склад.

Склад є довгим, якщо:

- у ньому є дифтонг: gangrāena – гангрена;
- після голосного йдуть два або більше приголосних: procēssus – відросток;
- після голосного стоїть приголосний x або z: reflēxus – рефлекс.

Склад короткий, якщо:

- після короткого голосного йде інший голосний або h: līnea – лінія, extrāho – витягаю;
- за коротким голосним йде одна з приголосних b, p, d, t, c, g у сполученні з l або r: ānhydrus – безводний;

• за голосним стоїть одне з буквосполучень ch, ph, rh, th, qu: stōmachus – шлунок.

У випадках, коли довготу або короткість складу за положенням визначити неможливо, слід звернутися до словника, де довгота голосного позначається знаком –, а короткість ˇ.

Слід запам'ятати також довготу та короткість деяких суфіксів.

Довгі суфікси (наголошені)

āl - vertebrālis – хребцевий
ār - vulgāris – звичайний
āt - destillātus – дистильований
ūr - fractūra – перелом
ūt - solūtus – розчинений
īn - palatīnus – піднебінний
ōs - fibrōsus – волокнистий

Короткі суфікси (ненаголошені)

ūl-, -cūl - auricūla – вушко,
ōl - malleōlus – молоточок
īl-, -bīl - facīlis – легкий, stabīlis – постійний
īd - frigīdus – холодний

ВПРАВИ

1. Визначте довготу другого складу від кінця слова:

scapula, cranium, cerebrum, cerebellum, fovea, cauda, vertebra, stomachus, pancreas, processus, tuberculum, fractura, muscularis, myocardium, palatinus, glandula, clavicula, pelvinus, gluteus, patella, flexura, maxilla, fibula, tibia, femoralis, facies, fibrosus, facialis, fascia, mandibula, metacarpus, ileum, ischium, metatarsus.

2. Розділіть слова на склади, визначте довготу передостаннього складу та поставте наголос:

articulatio, trochlea, medius, pterygoideus, gluteus, hypoglossus, medulla, sinister, linea, facies, mastoideus, styloideus, deltoideus, processus, appendix, externus, labyrinthus.

3. Враховуючи довготу і короткість суфіксів, поставте наголос у словах:

tuberculum – горбок, ulnaris – ліктьовий, cavernosus – порожнистий, oleosus – масляний, sacralis – крижовий, solubilis – розчинний, fissura – щілина, fluidus – рідкий, destillatus – дистильований, palatinus – піднебінний.

4. Поставте наголос. При цьому вкажіть грецькі слова, в яких наголос зберігається на голосній перед голосною:

arcus – дуга, trachea – трахея, cerebellum – мозочок, peroneus – малогомілкова кістка, auricula – вушко, peritoneum – черевина, ramulus – гілочка, remedium – засіб, apertura – отвір, pneumonia – запалення легенів, anaemia – малокрів'я, laryngeus – гортанний.

5. Прочитайте такі терміни:

fovea articularis superior – верхня суглобова ямка, fovea articularis inferior – нижня суглобова ямка, facies articularis anterior – передня суглобова поверхня, facies articularis posterior – задня суглобова поверхня, tuberculum anterius – передній горбок, tuberculum posterius – задній горбок, crista occipitalis interna – внутрішній потиличний гребінь, protuberantia occipitalis externa – зовнішній потиличний виступ, meatus acusticus internus – внутрішній слуховий прохід, collum processus cornualis – шийка рогового відростка.

ЛЕСТІО 3

§ 3. ІМЕННИК (NOMEN SUBSTANTIVUM).

Граматичні категорії іменника

Іменник у латинській мові має всі ті ж граматичні категорії, що й в українській: рід, число, відміну, відмінок.

1. Три родових форми:

m (genus masculinum) – чоловічий;

f (genus femininum) – жіночий;

n (genus neutrum) – середній.

За лексичним значенням до іменників чоловічого роду належать назви осіб і тварин чоловічої статі, а також назви вітрів, місяців і річок. До іменників жіночого роду – назви осіб і тварин жіночої статі, а також назви країн, міст, островів та дерев. Середній рід мають невідмінювані іменники: gummī, sacao etc.

2. Два числа:

S. (nūmerus singularis) – однаина;

Pl. (nūmerus pluralis) – множина

3. П'ять відмінків, які відповідають на такі питання:

Nominativus (називний) – хто? що?

Genetivus (родовий) – кого? чого?

Dativus (давальний) – кому? чому?

Accusativus (знахідний) – кого? що?

Ablativus (орудний) – ким? чим? на кому? на чому?

4. Іменники поділяються на п'ять відмін. Відміна іменника визначається за закінченням родового відмінка однини:

Відміна   I   II   III   IV   V
Gen.   -ae -i   -is   -us   -ei

§ 4. СЛОВНИКОВА ФОРМА ІМЕННИКА

Словникова форма запису іменника складається з трьох компонентів: повного запису називного відмінка, поруч, через кому, закінчення родового відмінка, а також скороченого позначення роду (m – чол., f – жін., n – сер. рід). Наприклад: *planta, ae f* – рослина, *musculus, i m* – м'яз.

Якщо слово односкладове, то воно пишеться у родовому відмінку повністю. Наприклад: *pars, partis f* – частина.

Якщо основа інших відмінків іменника не співпадає з основою називного відмінка, то в словниковій формі разом з закінченням родового відмінка однини вказується кінцева частина основи.

Наприклад: *regio, ōnis f* – область.

Таким чином, словникова форма іменника дає про нього всю необхідну інформацію.

Визначення основи (кореня) іменника

Для того щоб визначити основу іменника, потрібно відкинути від нього закінчення родового відмінка однини (родовий відмінок або його закінчення вказані у словниковій формі іменника). У першій, другій, четвертій і п'ятій відмінах визначити основу іменника досить легко.

Наприклад:

herba, herb-ae – трава, основа *herb-*;

ligamentum, ligament-i – зв'язка, основа *ligament-*

У третій відміні корінь іменника в родовому відмінку часто змінюється, наприклад:

corpus, corpor-is – тіло, основа *corpor-*;

os, oris – рот, основа *or-*;

radix, radic-is – корінь, основа *radic-*.

Відмінкові закінчення іменників п'яти відмін

Gasus	I	II	III	IV	V
-------	---	----	-----	----	---

	Fem.	Masc. Neutr.	Masc. Fem.	Neutr.	Masc. Neutr.	Fem.			
SINGULARIS									
Nom.	-a	us,-er	-um	різні	різні	різні	-us	-u	-es
Gen.	-ae	-i	-i	-is	-is	-is	-us	-us	-ei
Dat.	-ae	-o	-o	-i	-i	-i	-ui	-u	-ei
Acc.	-am	-um	-um	-em	-em	=Nom	-um	-u	-em
Abl.	-a	-o	-o	-e	-e(-i)	-e(-i)	-u	-u	-e
PLURALIS									
Nom.	-ae	-i	-a	-es	-es	-a(-ia)	-us	-ua	-es
Gen.	-ārum	-ōrum	-ōrum	-um (-ium)	-um (-ium)	-um (-ium)	-uum	-uum	-ērum
Dat.	-is	-is	-is	-ībus	-ībus	-ībus	-ībus	-ībus	-ēbus
Acc.	-as	-os	-a	-es	-es	-a(-ia)	-us	-ua	-es
Abl.	-is	-is	-is	-ībus	-ībus	-ībus	-ībus	-ībus	-ēbus

ВПРАВИ

1. Прочитайте іменники, визначте, до якої відміни вони належать:

abdōmen, abdominis; abomasus, abomasi; omasus, omasi; reticulum, reticuli; ala, alae; angulus, anguli; anus, ani; apex, apīcis; arcus, arcus; atrium, atrii; auris, auris; avis, avis; brachium, brachii; bulla, bullae; bursa, bursae; caput, capītis; cella, cellae; cauda, caudae; carpus, carpi; cavum, cavi; cerebrum, cerebri; cranium, cranii; cor, cordis; cutis, cutis; cystis, cystis; cytus, cyti; dens, dentis; derma, dermatis; dorsum, dorsi; ungula, unguulae.

2. Виділіть основу іменника:

esophāgus, esophagi; os, oris; os, ossis; ostium, ostii; pancreas, pancreātis; pars, partis; pectus, pectoris; pelvis, pelvis; pes, pedis; pharynx, pharyngis; pylōrus, pylori; radix, radice; rete, retis; rumen, rumīnis; splen, splenis; radius, radii; regio, regiōnis; stoma, stomātis; stomachus, stomachi; tendo, tendīnis; thorax, thorācis; uber, uberis; venter, ventris; vertebra, vertebrae; sinus, sinus; species, speciei; rabies, rabiēi; caries, cariēi; scabies, scabiēi; ulcus, ulcēris.

3. Перекладіть на українську мову визначте граматичні форми іменників:

dorsum nasi, cavum thoracis, cavum abdominis, arcus costarum, corpus vertebrae, caput vertebrae, cartilago costae, os brachii, basis cranii, collum scapulae.

4. Визначте відмінок іменників, перекладіть їх українською мовою:

musculi, cerebri, cristarum, vertebrae, animalia, septorum, costarum, septa, labia, pulmones, labiorum, pulmonum, fossae, labii, caudarum, radicea, ossa, femora, foramina, pedis, cartilagines, articulationes, rete, dentium, ossium, processus.

5. Перекладіть на латинську мову анатомічні терміни:

головка ребра, гребінь головки ребра, тіло ребра, черевна порожнина, дуга ребра, ротова порожнина, грудна клітка, гангрена вимені, випадіння піхви, звуження шийки матки, флегмона гомілки.

ЛЕКЦІЯ 4

§ 5. ПРИКМЕТНИК (NOMEN ADIECTIVUM)

Поряд з іменником у структурі анатомічних термінів важливу роль відіграє прикметник.

Прикметник у латинській мові має всі ті ж граматичні категорії, що і іменник: рід, число, відміну, відмінок. Але, на відміну від іменника, прикметник має лише три відміни: першу, другу, третю (див. таблицю відмінювання іменників стор. 18), а відміна прикметника визначається за називним відмінком.

Латинські прикметники поділяються на дві групи: 1) прикметники I–II відмін, 2) прикметники III відміни.

Прикметники першої групи в Nom. sing. мають такі родові закінчення:

(m)-**us, -er**: profundus, sinister – глибокий, лівий;

(f)-**a**: profunda, sinistra – глибока, ліва;

(n) -**um**: profundum, sinistrum – глибоке, ліве.

Прикметники жіночого роду із закінченням(**-a**) відмінюються як іменники першої відміни, прикметники чоловічого роду із закінченням(**-us, -er**) та прикметники середнього роду із закінченням(**-um**) відмінюються як іменники II відміни.

Словникова форма прикметників першої групи: profundus, a, um – глибокий, а, е; sinister, tra, trum – лівий, а, е; liber, era, erum – вільний, а, е.

Прикметники другої групи відмінюються за III відміною і залежно від закінчення в Nom. sing. діляться на три підгрупи:

1. Прикметники з трьома родовими закінченнями: *-er(m)*, *-is (f)*, *-e(n)*: *acer, acris, acere* – гострий, а, е; *celer, celēris, celēre* – швидкий, а, е.

У словнику ці прикметники подаються із закінченнями всіх трьох родів: *acer, cris, cre* – гострий; *celer, ěris, ěre* – швидкий, а, е.

2. Прикметники з двома родовими закінченнями (таких прикметників у анатомічній термінології найбільше): *-is (m,f)*, *-e(n)*: *brevis, breve* – короткий, а, е; *costālis, costāle* – реберний, а, е.

У словнику ці прикметники подаються із зазначенням двох родових закінчень: *brevis, e* – короткий, а, е; *costālis, e* – реберний, а, е.

3. Прикметники, які мають в називному відмінку однини одне закінчення для всіх трьох родів: **-s, -r, -x**.

У словнику прикметники з одним закінченням записуються так як і іменники III відміни, тобто із зазначенням родового відмінка: *simplex, ĩcis* – простий, а, е; *teres, ětis* – круглий, а, е.

Як побачимо далі, всі прикметники III відміни у звичайному ступені відмінюються за голосним типом.

Вищий ступінь прикметників має два закінчення: **-ior(m, f)**, **-ius(n)**:

superior – верхній, я *superius* – верхнє

inferior – нижній, я *inferius* – нижнє

anterior – передній, я *anterius* – переднє

posterior – задній, я *posterius* – заднє.

Вищий ступінь прикметників *великий, малий*:

maior – великий, а *maius* – велике

minor – малий, а *minus* – мале

В анатомічній термінології вищий і навіть найвищий ступені порівняння прикметників можуть вживатися в значенні звичайного ступеня. Це зумовлено тим, що прикметники у вищому ступені вживаються для позначення порівняльної величини двох близьких або аналогічних утворень. Напр.: *canālis palatīnus maior* – великий піднебінний канал, *canalis palatinus minor* – малий піднебінний канал.

§ 6. УЗГОДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ З ІМЕННИКАМИ

Прикметники, як правило, ставляться після іменників і узгоджуються з ними в роді, числі, відмінку. Напр.: *arteria transversa* – поперечна артерія, *ligamentum transversum* – поперечна

зв'язка, *costa vera* – справжнє ребро, *costae verae* – справжні ребра.

Прикметники *durus*, a, um – твердий і *pius*, a, um – м'який, стоять перед іменником *mater*: *dura mater* – тверда мозкова оболонка; *pia mater* – м'яка мозкова оболонка.

При узгодженні прикметників I і II відмін з іменниками III відміни відмінкові закінчення не співпадають. Напр.: *pulmo dexter* – права легеня (чоловічий рід) – іменник *pulmo* відмінюється за III відміною, прикметник *dexter* – за II відміною; родовий відмінок – *pulmōnis dextri*; *os latum* – широка кістка (середній рід), іменник *os* відмінюється за III відміною, прикметник *latum* – за II відміною; родовий відмінок – *ossis lati*.

Подібно узгоджуються прикметники III відміни з іменниками I, II, IV, V відмін. Напр.: *fascia cervicālis* – шийна фасція, *nervus articularis* – суглобовий нерв, *processus pyramidālis* – пірамідальний відросток, *facies articulāris* – суглобова поверхня.

ВПРАВИ

1. Визначте відміну прикметників за словниковою формою:

verus, a, um; *dexter*, tra, trum; *dorsālis*, e; *acer*, acris, acre; *xiphoideus*, a, um; *superior*, ius; *articulāris*, e; *brevis*, e; *triceps*, *tricipītis*; *longus*, a, um; *latus*, a, um.

2. Визначте рід і відміну прикметників:

internus, *caudālis*, *vera*, *parietāle*, *incisīva*, *posterior*, *osseus*, *proximālis*, *distalis*, *spurium*, *mobīlis*, *ulnāre*, *medullāris*, *superius*.

3. Перекладіть терміни, визначте граматичну форму прикметників, що входять до їх складу:

os breve, *vertebra cervicālis*, *pars dextra*, *forāmen palatīnum maius*, *pulmo dexter*, *canālis optīcus*, *articulatio composita*, *tendo latus*, *forāmen spinōsum*, *concha nasālis superior*, *tunica mucōsa nasi*, *ligamentum venōsum et arteriōsum*, *lamīna cribrōsa*, *tinctūra aetherea*.

4. Утворіть анатомічні пари:

ramus superior – *ramus...*; *spina maior* – *spina...*; *cornu minus* – *cornu ...*; *ductus maior* – *ductus ...*; *margo anterior* – *margo ...*; *forāmen anterius* – *forāmen ...*; *pelvis maior* – *pelvis ...*

5. Перекладіть терміни на латинську мову:

простий суглоб, поперечна зв'язка, сонний горбок, поперечний нерв, праве око, лівий бронх, ліве око, середня фаланга, вільний край, венозна кров, ліве передсердя, тверде піднебіння, порожниста вена, суглобова поверхня, остистий відросток, крижовий ріжок, крижовий канал, коротка головка, короткий м'яз.

ЛЕСТІО 5

§ 7. СТРУКТУРА АНАТОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Терміном називається слово або словосполучення, яке виражає чітко окреслене поняття з будь-якої галузі науки, техніки тощо.

Анатомічні терміни за структурою діляться на однослівні, двослівні, трислівні, чотирислівні і т. д.

I. Однослівні анатомічні терміни виражені одним іменником у формі *Nom. sing.* або *plur.*: *auris* – вухо, *costa* – ребро, *nasus* – ніс.

II. Двослівні анатомічні терміни виражені:

1) іменником у *Nom.* і узгодженим з ним прикметником, який називається узгодженим означенням: *costa vera* – справжнє ребро;

2) іменником у *Nom.* й іншим іменником в *Gen.*, який називається неузгодженим означенням: *angulus costae* – кут ребра.

III. Трислівні анатомічні терміни виражені:

1) іменником у *Nom.* і двома узгодженими з ним прикметниками: *arteria gastrica dextra* – права шлункова артерія. У трислівному анатомічному терміні з двома прикметниками на перше місце ставиться прикметник, який вказує на відношення до органа або частини органа тіла, а на друге місце прикметник, який вказує на розмір, форму, розміщення у просторі; переклад на українську мову слід починати з кінця терміна: *venae hepaticae mediae* – середні печінкові вени;

2) іменником у *Nom.* і двома іменниками в *Gen.*: *crista colli costae* – гребінь шийки ребра. У трислівному анатомічному терміні з двома неузгодженими означеннями на перше місце ставиться іменник, який вказує на менший елемент анатомічного утворення, а на друге місце – іменник, який вказує на більший елемент: *ligamentum carpitidis femoris* – зв'язка головки стегнової кістки;

3) іменником у *Nom.* з двома означеннями, з яких одне неузгоджене, друге узгоджене, причому узгоджене означення може бути виражене: а) прикметником у *Nom.*: *fossa cranii media* – середня ямка черепа, *vena coronaria ventriculi* – вінцева вена шлунка; б) прикметником у *Gen.*, який узгоджується з іменником в *Gen.*: *sulcus sinus sigmoidei* – борозна сигмовидної пазухи.

Якщо до визначального слова належать два означення – неузгоджене і узгоджене, то у фармацевтичних термінах неузгоджене означення ставиться, як правило, перед узгодженим, а в анатомічній термінології частіше навпаки: *tinctura Valerianae*

aetherea – ефірна настойка валеріани, але *musculus latissimus dorsi* – найширший м'яз спини.

IV. Чотирислівні анатомічні терміни – це різні сполучення узгоджених і неузгоджених означень з визначальним словом: *vagina externa nervi optici* – зовнішня вагіна (піхва) зорового нерва; *apertura tympanica canaliculi chordae* – барабанний отвір каналця струни.

ВПРАВИ

1. Узгодьте прикметники, дані в дужках, з іменниками та перекладіть українською мовою отримані словосполучення:

os (*longus, a, um*), *foramen* (*occipitalis, e*), *esophagus* (*magnus, a, um*), *collum* (*brevis, e*), *ligamentum* (*latus, a, um*), *musculus* (*obliquus, a, um*), *vertebra* (*cervicalis, e*), *regio* (*parietalis, e*), *pulmo* (*sinister, trum*).

2. Перекладіть на українську мову:

sutura squamosa, *vena palatina externa*, *tunica mucosa*, *glandulae palatinae*, *ligamentum transversum*, *pulmo dexter*, *arcus zygomaticus*, *facies costalis*; *apex nasi*, *fissura cerebri*, *ulcus abomasi*, *emphysema pulmonum*, *oedema laringis*, *aphtae epizooticae unguularum*, *tympania ruminis*.

3. Перекладіть на латинську мову:

справжнє ребро, поперечна лінія, серединна апертура, грудний хребець, слухова трубка, куприкові хребці, хребетний стовп (стовп хребців);

крило ребра, права вінцева артерія, порожнина носа, кут грудини, язичок нижньої щелепи, кут ребра, вирізка лопатки, вирізка верхівки серця;

набряк гортані, вирізка сичуга, ящур копитець, тимпанія рубця, гангрена вимені.

Зміст

	ПЕРЕДМОВА	3
	ВСТУП	4
	ОСНОВНИЙ КУРС	10
ЛЕСТІО 1	§ 1. ЛАТИНСЬКИЙ АЛФАВІТ	10
ЛЕСТІО 2	§ 2. НАГОЛОС. ДОВГОТА І КОРОТКІСТЬ СКЛАДІВ	14
ЛЕСТІО 3	§ 3. ІМЕННИК (NOMEN SUBSTANTIVUM)	16
	§ 4. СЛОВНИКОВА ФОРМА ІМЕННИКА	17
ЛЕСТІО 4	§ 5. ПРИКМЕТНИК (NOMEN ADIECTIVUM)	19
	§ 6. УЗГОДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ З ІМЕННИКАМИ	21
ЛЕСТІО 5	§ 7. СТРУКТУРА АНАТОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ	22
ЛЕСТІО 6	§ 8. ПЕРША ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO PRIMA)	24
	§ 9. НАЙУЖИВАНІШІ СУФІКСИ ІМЕННИКІВ І ВІДМІНИ	24
	§ 10. ГРЕЦЬКІ ІМЕННИКИ ПЕРШОЇ ВІДМІНИ	25
	§ 11. ДОПОМІЖНЕ ДІЄСЛОВО БУТИ (SUM, ESSE)	26
ЛЕСТІО 7	§ 12. ДІЄСЛОВО (VERBUM). ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ	27
	§ 13. ВІДМІНЮВАННЯ ДІЄСЛІВ (CONIUGATIO)	28
	§ 14. НАКАЗОВИЙ СПОСІБ (MODUS IMPERATIVUS)	28
ЛЕСТІО 8	§ 15. РЕЦЕПТ (RECEPTUM). ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ	29
ЛЕСТІО 9	§ 16. ОСНОВНІ ФОРМИ ДІЄСЛОВА	35
	§ 17. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ДІЙСНОГО СПОСОБУ АКТИВНОГО І ПАСИВНОГО СТАНІВ (PRAESENS INDICATIVI ACTIVI ET PASSIVI)	36
ЛЕСТІО 10	§ 18. СЛОВОТВОРЧІ ЕЛЕМЕНТИ. ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТИ	39
	§ 19. КЛІНІЧНІ ТЕРМІНИ	40
ЛЕСТІО 11	§ 20. ДРУГА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO SECUNDA)	42
	§ 21. ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ІМЕННИКІВ II ВІДМІНИ	43
	§ 22. ДРУГА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO SECUNDA)	45
	§ 23. СУФІКСИ ІМЕННИКІВ II ВІДМІНИ	46
	§ 24. ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ІМЕННИКІВ II ВІДМІНИ	47
ЛЕСТІО 12	§ 25. ПРИКМЕТНИКИ I – II ВІДМІН	48
	§ 26. СУФІКСИ ПРИКМЕТНИКІВ I – II ВІДМІН	49
	§ 27. ЛАТИНО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТНІ ПОЗНАЧЕННЯ	49

ЛЕСТІО 13	§ 28. ПРИКМЕТНИКИ III ВІДМІНИ	51
	§ 29. СУФІКСИ ПРИКМЕТНИКІВ III ВІДМІНИ	53
	§ 30. ЛАТИНО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТНІ ПОЗНАЧЕННЯ	53
ЛЕСТІО 14	§ 31. ТРЕТЯ ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO TERTIA)	55
	§ 32. СУФІКСИ ІМЕННИКІВ ЖІНОЧОГО РОДУ III ВІДМІНИ	55
	§ 33. ЛАТИНО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТНІ ПОЗНАЧЕННЯ	56
	§ 34. СУФІКСИ ІМЕННИКІВ СЕРЕДНЬОГО РОДУ III ВІДМІНИ	59
	§ 35. ЛАТИНО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТНІ ПОЗНАЧЕННЯ	59
ЛЕСТІО 15	§ 36. ДІСПРИКМЕТНИК ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ (PARTICIPĪUM PRAESENTIS ACTIVĪ)	61
	§ 37. ДІСПРИКМЕТНИКИ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ АКТИВНОГО СТАНУ У МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	62
ЛЕСТІО 16	§ 38. ЧЕТВЕРТА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO QUARTA)	65
	§ 39. ЛАТИНО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТНІ ПОЗНАЧЕННЯ	65
ЛЕСТІО 17	§ 40. П'ЯТА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO QUINTA)	67
	§ 41. ГРЕЦЬКІ ПРЕФІКСИ В СКЛАДНИХ СЛОВАХ	67
ЛЕСТІО 18	§ 42. ЛАТИНСЬКА ХІМІЧНА НОМЕНКЛАТУРА	70
	§ 43. НАЗВИ КИСЛОТ	71
	§ 44. НАЗВИ ОКИСЛІВ (ОКСИДІВ)	72
	§ 45. НАЗВИ СОЛЕЙ	72
	§ 46. НАЗВИ КИСЛИХ І ОСНОВНИХ СОЛЕЙ	73
ЛЕСТІО 19	§ 47. СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ (GRADUS COMPARATIONIS ADIECTIVORUM)	78
	§ 48. ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ	79
ЛЕСТІО 20	§ 49. ЧИСЛІВНИК (NOMEN NUMERALE)	81
	ДОДАТОК	86
	СЛОВОТВОРЕННЯ	86
	КОРОТКИЙ СЛОВНИК ГРЕЦЬКИХ	90
	СЛОВОТВОРЧИХ ЕЛЕМЕНТІВ	90
	АНАТОМІЧНИЙ ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ	93
	БОТАНІЧНА НОМЕНКЛАТУРА	93
	ЗООЛОГІЧНА НОМЕНКЛАТУРА	98
	КЛІНІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ	99
	НЕЗАРАЗНІ ХВОРОБИ	100

ФАРМАЦЕВТИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ	103
НАЗВИ ДЕЯКИХ КИСЛОТ	104
ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ І ПЕРЕКЛАДУ	105
КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИРАЗИ	112
GAUDEAMUS	114
ЛАТИНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК	115
УКРАЇНСЬКО-ЛАТИНСЬКИЙ СЛОВНИК	162
СПИСОК ВИХІДНИХ ДЖЕРЕЛ	184